

КОМПАКТНІСТЬ НОСІЯ РОЗВ'ЯЗКУ ОДНОГО НЕЛІНІЙНОГО ЕВОЛЮЦІЙНОГО РІВНЯННЯ

О.Т. Панат

*Львівський національний університет імені Івана Франка
 вул. Університетська, 1, 79001, Львів, Україна*

(Отримано 14 липня 2008 р.)

У роботі розглянуто мішану задачу для нелінійного гіперболічного рівняння високого порядку. За певних умов на вихідні дані задачі встановлено компактність носія її узагальненого розв'язку.

Ключові слова: нелінійне гіперболічне рівняння високого порядку, компактність носія розв'язку

2000 MSC: 2000: 35L75, 35G25

УДК: 517.95

Вступ

Одним із важливих питань під час дослідження задач для нелінійних диференціальних рівнянь з частинними похідними є вивчення якісних властивостей їхніх розв'язків. Серед таких властивостей є, зокрема, існування обмеженого носія розв'язку та оцінки його розмірів. У роботах [1-2] запропоновано енергетичний метод доведення та одержано згадувані властивості для деяких класів параболічних рівнянь з виродженням. Пізніше автор робіт [3-4] розширив запропонований метод для рівнянь вищого порядку з виродженням.

Дослідження якісних властивостей розв'язків для квазілінійних параболічних рівнянь другого та вищих порядків виконано в [5-10].

Об'єктом дослідження у роботі є мішана задача для нелінійного рівняння високого порядку з другою похідною за часом. Вивчається компактність носія узагальненого розв'язку такої задачі за додатним напрямком однієї просторової змінної. Використано енергетичний метод [3].

I. Формулювання задачі

Нехай $\Omega \subset \mathbb{R}^n$ – необмежена область з межею $\partial\Omega \in C^1$, $T > 0$, $p > 1$, $m, n, l \in \mathbb{N}$. Позначимо $Q_\tau = \Omega \times (0, \tau)$, $\Omega_\tau = \{(x, t) : x \in \Omega, t = \tau\}$, $\tau \in [0, T]$, $D_x^\alpha = \frac{\partial^{|\alpha|}}{\partial x^\alpha}$, $|\alpha| = \alpha_1 + \dots + \alpha_n$, $\alpha_i \in \mathbb{N} \cup \{0\}$, $i \in \{1, \dots, n\}$, ν – зовнішня одинична нормаль до поверхні $\partial\Omega \times (0, T)$.

В області Q_T розглядаємо задачу для рівняння

$$u_{tt} + (-1)^m \sum_{|\alpha|=m} D_x^\alpha (a_\alpha(x, t) |D_x^\alpha u_t|^{p-2} D_x^\alpha u_t) +$$

$$+ (-1)^l \sum_{|\alpha|=l} D_x^\alpha (b_\alpha(x, t) |D_x^\alpha u_t|^{p-2} D_x^\alpha u_t) +$$

$$+ (-1)^l \sum_{|\alpha|=l} D_x^\alpha (c_\alpha(x, t) |D_x^\alpha u|^{p-2} D_x^\alpha u) +$$

$$+ h(x, t) |u_t|^{r(x)-2} u_t = f(x, t), \quad (1)$$

з умовами

$$u(x, 0) = u_0(x), \quad u_t(x, 0) = u_1(x); \quad (2)$$

$$u|_{\partial\Omega \times (0, T)} = \dots = \frac{\partial^{m-1} u}{\partial \nu^{m-1}} \Big|_{\partial\Omega \times (0, T)} = 0. \quad (3)$$

Введемо функційні простори: якщо $k = m$ чи $k = l$, то

$$W_0^{k,p}(\Omega) = \left\{ v : D_x^\alpha v \in L^p(\Omega), |\alpha| = k, \right.$$

$$\left. \frac{\partial^i v}{\partial \nu^i} \Big|_{\partial\Omega} = 0, \quad i \in \{0, 1, \dots, k-1\} \right\},$$

$$\|v; W_0^{k,p}(\Omega)\| = \left(\int_{\Omega} \sum_{|\alpha|=k} |D_x^\alpha v|^p dx \right)^{1/p};$$

якщо $g \in L^\infty(\Omega)$ і майже всюди виконуються нерівності $1 < g_1 \leq g(x) \leq g_2 < +\infty$, то

$$L^{g(\cdot)}(\Omega) = \left\{ v : \int_{\Omega} |v|^{g(x)} dx < +\infty \right\}.$$

Простір $L^p(\Omega)$ є простором Лебега, а $L^{g(\cdot)}(\Omega)$ називається узагальненим простором Лебега [11]. Відомо, що останній є банаховим простором з нормою

$$\|v; L^{g(\cdot)}(\Omega)\| = \inf \left\{ \lambda > 0 : \int_{\Omega} |v(x)/\lambda|^{g(x)} dx \leq 1 \right\}.$$

Подібно визначимо простір $L^{g(\cdot)}(Q_T)$.

Говоритимемо, що виконуються умови **(А)**, **(В)**, **(С)**, **(Н)**, **(R)**, **(U)**, якщо:

- (A): $a_\alpha \in L^\infty(Q_T)$, $a_\alpha(x, t) \geq A_0 > 0$ для всіх $\alpha, |\alpha| = m$, та майже для всіх $(x, t) \in Q_T$;
- (B): $b_\alpha \in L^\infty(Q_T)$, $b_\alpha(x, t) \geq B_0 > 0$ для всіх $\alpha, |\alpha| = l$, та майже для всіх $(x, t) \in Q_T$;
- (C): $c_\alpha, c_{\alpha t} \in L^\infty(Q_T)$, $c_\alpha(x, t) \geq c_0 > 0$, $|c_{\alpha t}(x, t)| \leq c_1 < +\infty$ для всіх $\alpha, |\alpha| = l$, та майже для всіх $(x, t) \in Q_T$;
- (H): $h \in L^\infty(Q_T)$, $h(x, t) \geq H > 0$ майже для всіх $(x, t) \in Q_T$;
- (R): $r \in L^\infty(\Omega)$, $1 < \bar{r} \leq \hat{r} < +\infty$, де $\bar{r} = \text{ess inf}_{x \in \Omega} r(x)$, $\hat{r} = \text{ess sup}_{x \in \Omega} r(x)$;
- (U): $u_0 \in W_0^{l,p}(\Omega)$, $u_1 \in L^2(\Omega)$, $f \in L^2(Q_T)$.

Означення 1. Під узагальненим розв'язком задачі (1)–(3) в області Q_T розуміємо функцію u , що задовольняє умову $u(x, 0) = u_0(x)$, включення $u \in C([0, T]; L^2(\Omega)) \cap L^p(0, T; W_0^{l,p}(\Omega))$, $u_t \in C([0, T]; L^2(\Omega)) \cap L^p(0, T; W_0^{m,p}(\Omega)) \cap L^{r(x)}(Q_T)$, та рівність

$$\begin{aligned} & \int_{\Omega_T} u_t v dx - \int_{\Omega_0} u_1(x) v dx + \int_{Q_T} [-u_t v_t + \\ & + \sum_{|\alpha|=m} a_\alpha(x, t) |D_x^\alpha u_t|^{p-2} D_x^\alpha u_t D_x^\alpha v + \\ & + \sum_{|\alpha|=l} b_\alpha(x, t) |D_x^\alpha u_t|^{p-2} D_x^\alpha u_t D_x^\alpha v + \\ & + \sum_{|\alpha|=l} c_\alpha(x, t) |D_x^\alpha u|^{p-2} D_x^\alpha u D_x^\alpha v + \\ & + h(x, t) |u_t|^{r(x)-2} u_t v] dx dt = \int_{Q_T} f(x, t) v dx dt \quad (4) \end{aligned}$$

для всіх функцій $v \in L^p(0, T; W_0^{m,p}(\Omega)) \cap L^{r(x)}(Q_T)$, $v_t \in L^2(Q_T)$, $\text{supp } v \subset Q_T$.

Із означення 1 зрозуміло, що для узагальненого розв'язку задачі (1)–(3) виконується також умова $u_t|_{t=0} = u_1$.

II. Основні результати

Нехай $x=(x_1, \dots, x_n)=(x', z)$, де $x'=(x_1, \dots, x_{n-1})$; $z = x_n$; $\Omega^{z_0} = \Omega \cap \{z > z_0\}$, $\Omega_\tau^{z_0} = \Omega_\tau \cap \{z > z_0\}$, $z_0 \geq 0$;

$$\varrho(z) = \begin{cases} (z - z_0)^s, & z \geq z_0, \\ 0, & z \leq z_0, \end{cases} \quad mp \leq s < mp + 1$$

і $s - p$ – додатне ціле число.

Зробимо деякі позначення:

$$S_u(t) = \sup\{z : (x', z) \in \text{supp } u(\cdot, t)\},$$

$$S_u^1(t) = \sup\{z : (x', z) \in \text{supp } u_t(\cdot, t)\},$$

$$S_f = \sup\{z : (x', z, t) \in \text{supp } f\},$$

$$S = \sup\{S_f, S_u(0), S_u^1(0)\}.$$

Тут $u = u(x, t)$ – узагальнений розв'язок задачі (1)–(3) в області Q_T (ми вважаємо, що він існує).

Якщо α, β – мультиіндекси, $\beta = (\beta_1, \dots, \beta_{n-1})$, $\alpha = (\beta_1, \dots, \beta_{n-1}, j)$, $k \in \mathbb{N}$, то

$$\sum_{|\alpha|=k} D_x^\alpha w = \sum_{j=0}^k \sum_{|\beta|=k-j} D_x^\alpha w = \sum_{j=0}^k \sum_{|\beta|=k-j} D_{x'}^\beta D_z^j w.$$

Оскільки $\varrho \in C^\infty(\mathbb{R})$, то

$$D_x^\alpha(\varrho w) = \varrho D_x^\alpha w + \sum_{i=1}^j \binom{j}{i} \varrho^{(i)} D_z^{j-i} D_{x'}^\beta w.$$

Нехай $|D_x^k w|_\sigma = \left(\sum_{|\alpha|=k} |D_x^\alpha w|^\sigma \right)^{1/\sigma}$ для $\sigma \geq 1$.

Теорема 1. (компактність носія розв'язку).

Нехай u – узагальнений розв'язок задачі (1)–(3), $m > l$, $p > 2 + 2(m - l)$, $\frac{p-2(l-m+1)}{n+s-p} < \frac{2}{m-1}$ і виконуються умови (A), (B), (C), (H), (R), (U). Якщо $S = 0$, то носій розв'язку u в додатному напрямку осі z – компактний, тобто існує число $z_1 > 0$ таке, що $\max_{t \in [0, T]} S_u(t) \leq z_1$.

□ *Доведення.* Оскільки u – розв'язок задачі (1)–(3) в області Q_T і $S = 0$, то $u_0 = 0$, $u_1 = 0$, $f = 0$ при $z > 0$ і, прийнявши в (4) $v = u_t \varrho e^{-\mu t}$, $\mu > 0$, одержимо рівність

$$\begin{aligned} & \frac{1}{2} \int_{\Omega_0^z} u_t^2 \varrho e^{-\mu t} dx + \int_0^\tau \int_{\Omega^0} \left[\frac{\mu}{2} u_t^2 \varrho + \right. \\ & + \sum_{|\alpha|=m} a_\alpha(x, t) |D_x^\alpha u_t|^{p-2} D_x^\alpha u_t D_x^\alpha(\varrho u_t) + \\ & + \sum_{|\alpha|=l} b_\alpha(x, t) |D_x^\alpha u_t|^{p-2} D_x^\alpha u_t D_x^\alpha(\varrho u_t) + \\ & + \sum_{|\alpha|=l} c_\alpha(x, t) |D_x^\alpha u|^{p-2} D_x^\alpha u D_x^\alpha(\varrho u_t) + \\ & \left. + h(x, t) |u_t|^{r(x)} \varrho \right] e^{-\mu t} dx dt = 0, \quad \tau \in (0, T]. \quad (5) \end{aligned}$$

Перетворимо (5), враховуючи умови теореми. Згідно з умовою (A)

$$\int_0^\tau \int_{\Omega^0} \sum_{|\alpha|=m} a_\alpha |D_x^\alpha u_t|^{p-2} D_x^\alpha u_t D_x^\alpha(\varrho u_t) e^{-\mu t} dx dt = I_1 + I_2,$$

$$\text{де } I_1 = \int_0^\tau \int_{\Omega^0} \sum_{|\alpha|=m} a_\alpha |D_x^\alpha u_t|^p \varrho e^{-\mu t} dx dt,$$

$$\begin{aligned} I_2 = & \sum_{j=1}^m \sum_{|\beta|=m-j} \sum_{i=1}^j \binom{j}{i} \int_0^\tau \int_{\Omega^0} a_\alpha \varrho^{(i)} |D_x^\alpha u_t|^{p-2} \times \\ & \times D_x^\alpha u_t D_z^{j-i} D_{x'}^\beta u_t e^{-\mu t} dx dt, \end{aligned}$$

тому

$$|I_2| \leq C_m \int_0^\tau \int_{\Omega^0} \sum_{i=1}^m |\mathcal{D}_x^m u_t|_{p-1}^{p-1} |\varrho^{(i)}| |\mathcal{D}_x^{m-i} u_t|_1 e^{-\mu t} dx dt,$$

C_m – стала, що залежить лише від m .
На підставі умови **(B)**

$$\int_0^\tau \int_{\Omega^0} b_\alpha \sum_{|\alpha|=l} |D_x^\alpha u_t|^{p-2} D_x^\alpha u_t D_x^\alpha (\varrho u_t) e^{-\mu t} dx dt = I_3 + I_4,$$

$$\text{де } I_3 = \int_0^\tau \int_{\Omega^0} \sum_{|\alpha|=l} b_\alpha |D_x^\alpha u_t|^p \varrho e^{-\mu t} dx dt,$$

$$I_4 = \int_0^\tau \int_{\Omega^0} \sum_{j=1}^l \sum_{|\beta|=l-j} \sum_{i=1}^j \binom{j}{i} b_\alpha \varrho^{(i)} |D_x^\alpha u_t|^{p-2} D_x^\alpha u_t \times \\ \times D_z^{j-i} D_x^\beta u_t e^{-\mu t} dx dt,$$

отже,

$$|I_4| \leq C_l \int_0^\tau \int_{\Omega^0} \sum_{i=1}^l |\mathcal{D}_x^l u_t|_{p-1}^{p-1} |\varrho^{(i)}| |\mathcal{D}_x^{l-i} u_t|_1 e^{-\mu t} dx dt.$$

За умовою **(C)**

$$\int_0^\tau \int_{\Omega^0} \sum_{|\alpha|=l} c_\alpha |D_x^\alpha u|^{p-2} D_x^\alpha u D_x^\alpha (\varrho u_t) e^{-\mu t} dx dt = I_5 + I_6,$$

$$\text{де } I_5 = \int_0^\tau \int_{\Omega^0} \sum_{|\alpha|=l} c_\alpha |D_x^\alpha u|^{p-2} D_x^\alpha u D_x^\alpha u_t \varrho e^{-\mu t} dx dt,$$

$$I_6 = \int_0^\tau \int_{\Omega^0} \sum_{j=1}^l \sum_{|\beta|=l-j} \sum_{i=1}^j c_\alpha \varrho^{(i)} |D_x^\alpha u|^{p-2} D_x^\alpha u \times \\ \times D_z^{j-i} D_x^\beta u_t e^{-\mu t} dx dt,$$

тому

$$I_5 = \frac{1}{p} \int_{\Omega^0} \sum_{|\alpha|=l} c_\alpha |D_x^\alpha u|^p \varrho e^{-\mu \tau} dx + \\ + \frac{\mu}{p} \int_0^\tau \int_{\Omega^0} \sum_{|\alpha|=l} c_\alpha |D_x^\alpha u|^p \varrho e^{-\mu t} dx dt - \\ - \frac{1}{p} \int_0^\tau \int_{\Omega^0} \sum_{|\alpha|=l} c_{\alpha t} |D_x^\alpha u|^p \varrho e^{-\mu t} dx dt,$$

$$I_6 \leq C_l \int_0^\tau \int_{\Omega^0} \sum_{i=1}^l |\mathcal{D}_x^l u|_{p-1}^{p-1} |\varrho^{(i)}| |\mathcal{D}_x^{l-i} u_t|_1 e^{-\mu t} dx dt.$$

Нарешті, згідно з умовою **(H)**

$$\int_0^\tau \int_{\Omega^0} h |u_t|^{\tau(x)} \varrho e^{-\mu t} dx dt \geq 0.$$

З вигляду функції ρ та з нерівності Юнга для довільних $\delta_1 > 0$, $\delta_2 > 0$ матимемо

$$|I_2| \leq C_m \delta_1 \int_0^\tau \int_{\Omega^{z_0}} |\mathcal{D}_x^m u_t|_p^p (z - z_0)^s e^{-\mu t} dx dt +$$

$$+ C_m C(\delta_1) \int_0^\tau \int_{\Omega^{z_0}} \sum_{i=1}^m |\mathcal{D}_x^{m-i} u_t|_p^p (z - z_0)^{s-pi} e^{-\mu t} dx dt,$$

$$|I_4| \leq C_l \delta_1 \int_0^\tau \int_{\Omega^{z_0}} |\mathcal{D}_x^l u_t|_p^p (z - z_0)^s e^{-\mu t} dx dt +$$

$$+ C_l C(\delta_1) \int_0^\tau \int_{\Omega^{z_0}} \sum_{i=1}^l |\mathcal{D}_x^{l-i} u_t|_p^p (z - z_0)^{s-pi} e^{-\mu t} dx dt,$$

$$|I_6| \leq C_l \delta_2 \int_0^\tau \int_{\Omega^{z_0}} |\mathcal{D}_x^l u|_p^p (z - z_0)^s e^{-\mu t} dx dt +$$

$$+ C_l C(\delta_2) \int_0^\tau \int_{\Omega^{z_0}} \sum_{i=1}^l |\mathcal{D}_x^{l-i} u_t|_p^p (z - z_0)^{s-pi} e^{-\mu t} dx dt.$$

Введемо функціонали

$$E_s(z_0) = \int_0^T \int_{\Omega^{z_0}} (z - z_0)^s \left[|\mathcal{D}_x^m u_t|_p^p + |\mathcal{D}_x^l u_t|_p^p \right] dx dt,$$

$$F_s(z_0) = \frac{1}{2} \sup_{t \in [0, T]} \int_{\Omega^{z_0}} (z - z_0)^s u_t^2 dx.$$

Враховуючи оцінки інтегралів $I_1 - I_6$, з (5) одержимо

$$F_s(z_0) + \int_0^\tau \int_{\Omega^{z_0}} \left[\frac{\mu}{2} u_t^2 + (A_0 - C_m \delta_1) |\mathcal{D}_x^m u_t|_p^p + \right. \\ \left. + (B_0 - C_l \delta_1) |\mathcal{D}_x^l u_t|_p^p + \left(\frac{\mu c_0 - c_1}{p} - C_l \delta_2 \right) |\mathcal{D}_x^l u|_p^p \right] \times \\ \times (z - z_0)^s e^{-\mu t} dx dt + \\ + \frac{c_0}{p} \int_{\Omega^{z_0}} |\mathcal{D}_x^l u|_p^p (z - z_0)^s e^{-\mu \tau} dx \leq \\ \leq C_{m, l, \delta_1, \delta_2} \int_0^\tau \int_{\Omega^{z_0}} \left[\sum_{i=1}^m |\mathcal{D}_x^{m-i} u_t|_p^p (z - z_0)^{s-pi} + \right. \\ \left. + \sum_{i=1}^l |\mathcal{D}_x^{l-i} u_t|_p^p (z - z_0)^{s-pi} \right] e^{-\mu t} dx dt. \quad (6)$$

Виберемо параметри δ_1 , δ_2 , μ так:

$$\mu = 1, \quad \delta_1 = \max \left\{ \frac{A_0}{2C_m}, \frac{B_0}{2C_l} \right\}, \quad \delta_2 = \frac{c_0 - c_1}{2pC_l}.$$

Тоді з (6) матимемо нерівність

$$F_s(z_0) + E_s(z_0) \leq \leq C_{m,l} \left[\int_0^\tau \int_{\Omega^{z_0}} \sum_{i=1}^m |\mathcal{D}_x^{m-i} u_t|_p^p (z-z_0)^{s-pi} dx dt + \int_0^\tau \int_{\Omega^{z_0}} \sum_{i=1}^l |\mathcal{D}_x^{l-i} u_t|_p^p (z-z_0)^{s-pi} dx dt \right].$$

Продовжимо функцію u нулем на \mathbb{R}^n для майже всіх $t \in [0, T]$. Нехай $H_{z_0} = \{x \in \mathbb{R}^n : x_n > z_0\}$. На підставі нерівності Харді (лема А2 [3], с. 345) $\forall \alpha, |\alpha| = k - i, i \geq 2$, матимемо

$$\int_{H^{z_0}} |D_x^\alpha u_t|^p (z-z_0)^{s-pi} dx \leq \leq C_1 \int_{H^{z_0}} |D_z^{(1)} D_x^\alpha u_t|^p \times (z-z_0)^{s-pi+p} dx \leq \dots \leq \leq C_{i-1} \int_{H^{z_0}} |D_z^{(i-1)} D_x^\alpha u_t|^p \times (z-z_0)^{s-p} dx,$$

де C_1, \dots, C_{i-1} - додатні сталі (для $i = 1$ ця нерівність очевидна). Тому

$$\int_{H^{z_0}} \sum_{i=1}^k |\mathcal{D}_x^{k-i} u_t|_p^p (z-z_0)^{s-pi} dx dt \leq \leq C_{s,p,k} \int_{H^{z_0}} |\mathcal{D}_x^{k-1} u_t|_p^p (z-z_0)^{s-p} dx dt,$$

де $k = m$ або $k = l$.

Отже,

$$F_s(z_0) + E_s(z_0) \leq \leq C_{m,l,s,p} \int_0^\tau \int_{\Omega^{z_0}} \left[|\mathcal{D}_x^{m-1} u_t|_p^p + |\mathcal{D}_x^{l-1} u_t|_p^p \right] (z-z_0)^{s-p} dx dt. \tag{7}$$

Застосовуючи ще раз нерівність Харді, одержимо

$$F_s(z_0) \leq C_{m,l,s,p} E_s(z_0). \tag{8}$$

Крім того, з (7) матимемо

$$E_s(z_0) \leq C_{m,l,s,p} \int_0^\tau \int_{\Omega^{z_0}} \left[|\mathcal{D}_x^{m-1} u_t|_p^p + |\mathcal{D}_x^{l-1} u_t|_p^p \right] (z-z_0)^{s-p} dx dt. \tag{9}$$

Надалі всі сталі, які не залежать від узагальненого розв'язку u , позначатимемо C .

На підставі леми А1 ([3], с. 345) для цілого $k \geq 0$ отримаємо

$$\int_{H_{z_0}} (z-z_0)^k |\mathcal{D}_x^{m-1} u_t|_p^p dx \leq \tag{10}$$

$$\leq C \left(\int_{H_{z_0}} (z-z_0)^k |\mathcal{D}_x^m u_t|_p^p dx \right)^a \left(\int_{H_{z_0}} (z-z_0)^k u_t^2 dx \right)^{\frac{(1-a)p}{2}},$$

$$\text{де } \frac{m-1}{m} \leq a < 1, \frac{1}{p} = \frac{m-1}{n+k} + a \left(\frac{1}{p} - \frac{m}{n+k} \right) + \frac{1-a}{2},$$

$$\int_{H_{z_0}} (z-z_0)^k |\mathcal{D}_x^{l-1} u_t|_p^p dx \leq \tag{11}$$

$$\leq C \left(\int_{H_{z_0}} (z-z_0)^k |\mathcal{D}_x^m u_t|_p^p dx \right)^b \left(\int_{H_{z_0}} (z-z_0)^k u_t^2 dx \right)^{\frac{(1-b)p}{2}},$$

$$\text{де } \frac{l-1}{m} \leq b < 1, \frac{1}{p} = \frac{l-1}{n+k} + b \left(\frac{1}{p} - \frac{m}{n+k} \right) + \frac{1-b}{2}.$$

Прийmemo $k = s - p$, тоді

$$a = \frac{\frac{1}{2} - \frac{1}{p} + \frac{m-1}{n+s-p}}{\frac{1}{2} - \frac{1}{p} + \frac{m}{n+s-p}}, \quad b = \frac{\frac{1}{2} - \frac{1}{p} + \frac{l-1}{n+s-p}}{\frac{1}{2} - \frac{1}{p} + \frac{m}{n+s-p}}.$$

Очевидно, що $b < a$, а, отже, $1 - a < 1 - b$.

Оскільки $\frac{1}{1/a} + \frac{1}{1/(1-a)} = 1$, то зінтегрувавши (10) за $t \in (0, T)$ та використавши нерівність Гельдера, отримаємо

$$\int_0^T \int_{\Omega^{z_0}} (z-z_0)^{s-p} |\mathcal{D}_x^{m-1} u_t|_p^p dx dt \leq \leq C \left(\int_0^T \int_{\Omega^{z_0}} (z-z_0)^{s-p} |\mathcal{D}_x^m u_t|_p^p dx dt \right)^a \times \times \left(\int_0^T \left(\int_{\Omega^{z_0}} (z-z_0)^{s-p} u_t^2 dx \right)^{\frac{p}{2}} dt \right)^{1-a} \leq \leq CT^{1-a} \left(\int_0^T \int_{\Omega^{z_0}} (z-z_0)^{s-p} |\mathcal{D}_x^m u_t|_p^p dx dt \right)^a [F_{s-p}(z_0)]^{\frac{p(1-a)}{2}}.$$

Аналогічно з (11) одержимо

$$\int_0^T \int_{\Omega^{z_0}} (z-z_0)^{s-p} |\mathcal{D}_x^{l-1} u_t|_p^p dx dt \leq \leq C \left(\int_0^T \int_{\Omega^{z_0}} (z-z_0)^{s-p} |\mathcal{D}_x^m u_t|_p^p dx dt \right)^b \times \times \left(\int_0^T \left(\int_{\Omega^{z_0}} (z-z_0)^{s-p} u_t^2 dx \right)^{\frac{p}{2}} dt \right)^{1-b} \leq \leq CT^{1-b} \left(\int_0^T \int_{\Omega^{z_0}} (z-z_0)^{s-p} |\mathcal{D}_x^m u_t|_p^p dx dt \right)^b [F_{s-p}(z_0)]^{\frac{p(1-b)}{2}}.$$

Отже, згідно з (9),

$$E_s(z_0) \leq C \left[\left(\int_0^T \int_{\Omega^{z_0}} (z - z_0)^{s-p} |\mathcal{D}_x^m u_t|_p^p dx dt \right)^a \times \right. \\ \left. \times [F_{s-p}(z_0)]^{\frac{(1-a)p}{2}} + \left(\int_0^T \int_{\Omega^{z_0}} (z - z_0)^{s-p} |\mathcal{D}_x^m u_t|_p^p dx dt \right)^b \times \right. \\ \left. \times [F_{s-p}(z_0)]^{\frac{(1-b)p}{2}} \right] \leq \quad (12)$$

$$\leq C \left[\left(\int_0^T \int_{\Omega^{z_0}} (z - z_0)^{s-p} |\mathcal{D}_x^m u_t|_p^p dx dt \right)^a + \right. \\ \left. + \left(\int_0^T \int_{\Omega^{z_0}} (z - z_0)^{s-p} |\mathcal{D}_x^m u_t|_p^p dx dt \right)^b \right] \times \\ \times \left[(F_{s-p}(z_0))^{\frac{(1-a)p}{2}} + (F_{s-p}(z_0))^{\frac{(1-b)p}{2}} \right].$$

Оскільки $E_{s-p}(0) < +\infty$, $F_{s-p}(0) < +\infty$ то існує таке $y > 0$, що для всіх $z_0 \geq y$

$$\max \left\{ \int_0^T \int_{\Omega^{z_0}} (z - z_0)^{s-p} |\mathcal{D}_x^m u_t|_p^p dx dt, 2F_{s-p}(z_0) \right\} \leq 1.$$

Тоді, використовуючи те, що $b < a$, $1 - a < 1 - b$, з (12) та (8) матимемо

$$E_s(z_0) \leq C \left(\int_0^T \int_{\Omega^{z_0}} (z - z_0)^{s-p} |\mathcal{D}_x^m u_t|_p^p dx dt \right)^b \times \\ \times [F_{s-p}(z_0)]^{\frac{(1-a)p}{2}} \leq C [E_{s-p}(z_0)]^b [F_{s-p}(z_0)]^{\frac{(1-a)p}{2}} \leq \\ \leq C [E_{s-p}(z_0)]^\Theta,$$

де $\Theta = b + \frac{(1-a)p}{2}$.

За теоремою Фубіні перепишемо $E_s(z_0)$ у вигляді

$$E_s(z_0) = \\ = \int_{z_0}^{+\infty} (z - z_0)^s \left(\int_0^T \int_{\Omega^{z_0} \cap \{x_n = z\}} \left[|\mathcal{D}_x^m u_t|_p^p + |\mathcal{D}_x^l u_t|_p^p \right] dx' dt \right) dz.$$

Оскільки $\Theta = 1 + \frac{p-2+2l-2m}{2(n+s-p)} > 1$ і $\frac{\Theta}{\Theta-1} > m$,

то функціонал E_s задовольняє умови леми А4 ([3], с. 349). Отже, носій E_0 обмежений, а саме існує число $z_1 > 0$ таке, що $E_0(z) = 0$ при $z \geq z_1$. Тому $u(x', z, t) = 0$ при $(x', z, t) \in \Omega^{z_1} \times (0, T)$, тобто носій u в додатному напрямку осі oz – компактний. ■

У наступних теоремах 2, 3 встановлено оцінки для функціонала E_1 у випадках $p = 2$ та $m = l$.

Теорема 2. Нехай u – узагальнений розв'язок задачі (1)–(3), $m > l$, $p = 2$, $S = 0$ і виконуються умови (А), (В), (С), (Н), (R), (U). Тоді правильна нерівність

$$E_1(z_2) \geq \left[\frac{C(1-\alpha_0)}{\alpha_0} (z_2 - z_1) + \right. \\ \left. + [E_1(z_1)]^{\frac{\alpha_0-1}{\alpha_0}} \right]^{\frac{\alpha_0}{\alpha_0-1}}, \quad 0 \leq z_1 < z_2, \quad (13)$$

де

$$\alpha_0 = \frac{l}{2m(m^2 - (m-1)l)} + \frac{2m-1}{2m}.$$

□ **Доведення.** З нерівності (9), коли $p = 2$, отримаємо оцінку

$$E_s(z_0) \leq C_{m,s,p,l} \int_0^T \int_{\Omega^{z_0}} (|\mathcal{D}_x^{m-1} u_t|_2^2 + \\ + |\mathcal{D}_x^{l-1} u_t|_2^2) (z - z_0)^{s-2} dx dt.$$

На підставі леми А1 ([3], с. 345) для $p = 2$ та цілого $k \geq 0$ матимемо

$$\int_{H_{z_0}} (z - z_0)^s |\mathcal{D}_x^{m-1} u_t|_2^2 dx \leq \\ \leq C \left(\int_{H_{z_0}} (z - z_0)^s |\mathcal{D}_x^m u_t|_2^2 dx \right)^a \left(\int_{H_{z_0}} (z - z_0)^s u_t^2 dx \right)^{1-a},$$

де $\frac{m-1}{m} \leq a < 1$, $\frac{1}{2} = \frac{m-1}{n+s-p} + a \left(\frac{1}{2} - \frac{m}{n+s-p} \right) + \frac{1-a}{2}$,

$$\int_{H_{z_0}} (z - z_0)^s |\mathcal{D}_x^{l-1} u_t|_2^2 dx \leq \\ \leq C \left(\int_{H_{z_0}} (z - z_0)^s |\mathcal{D}_x^m u_t|_2^2 dx \right)^b \left(\int_{H_{z_0}} (z - z_0)^s u_t^2 dx \right)^{1-b},$$

де $\frac{l-1}{m} \leq b < 1$, $\frac{1}{2} = \frac{l-1}{n+s-p} + b \left(\frac{1}{2} - \frac{m}{n+s-p} \right) + \frac{1-b}{2}$,

$$a = \frac{m-1}{m}, \quad b = \frac{l-1}{m}, \quad b < a.$$

Оскільки $p = 2$, то $s = 2m$ і оцінка (12) має вигляд

$$E_s(z_0) \leq C \left[\left(\int_0^T \int_{\Omega^{z_0}} (z - z_0)^s |\mathcal{D}_x^m u_t|_2^2 dx dt \right)^a + \left(\int_0^T \int_{\Omega^{z_0}} (z - z_0)^s |\mathcal{D}_x^m u_t|_2^2 dx dt \right)^b \right] \times \left[(F_{s-2}(z_0))^{1-a} + (F_{s-2}(z_0))^{1-b} \right].$$

Звідси матимемо нерівність

$$E_{2m}(z_0) \leq C [E_{2(m-1)}(z_0)]^\Theta, \quad (14)$$

де

$$\Theta = b - a + 1 = \frac{l}{m} < 1.$$

Очевидно, що для $k = m$ і $k = l$ справджується співвідношення

$$\begin{aligned} & \int_0^T \int_{\Omega^{z_0}} (z - z_0)^{2m-2} |\mathcal{D}_x^k u_t|_2^2 dx dt = \\ & = \int_0^T \int_{\Omega^{z_0}} |\mathcal{D}_x^k u_t|_2^{\frac{2m-2}{2m}} |\mathcal{D}_x^k u_t|_2^{\frac{2}{2m}} (z - z_0)^{2m-2} dx dt \leq \\ & \leq \left(\int_0^T \int_{\Omega^{z_0}} |\mathcal{D}_x^k u_t|_2^2 (z - z_0)^{2m} dx dt \right)^{\frac{m-1}{m}} \times \\ & \quad \times \left(\int_0^T \int_{\Omega^{z_0}} |\mathcal{D}_x^k u_t|_2^2 dx dt \right)^{\frac{1}{m}}, \end{aligned}$$

з якого

$$\begin{aligned} E_{2m-2}(z_0) & \leq \\ & \leq \left[\left(\int_0^T \int_{\Omega^{z_0}} (z - z_0)^{2m} |\mathcal{D}_x^m u_t|_2^2 dx dt \right)^{\frac{m-1}{m}} + \left(\int_0^T \int_{\Omega^{z_0}} (z - z_0)^{2m} |\mathcal{D}_x^l u_t|_2^2 dx dt \right)^{\frac{m-1}{m}} \right] \times \\ & \quad \times \left[\left(\int_0^T \int_{\Omega^{z_0}} |\mathcal{D}_x^m u_t|_2^2 dx dt \right)^{\frac{1}{m}} + \left(\int_0^T \int_{\Omega^{z_0}} |\mathcal{D}_x^l u_t|_2^2 dx dt \right)^{\frac{1}{m}} \right]. \end{aligned}$$

Звідси отримуємо нерівність

$$E_{2m-2}(z_0) \leq C [E_{2m}(z_0)]^{\frac{m-1}{m}} [E_0(z_0)]^{\frac{1}{m}}. \quad (15)$$

Оцінимо $E_1(z_0)$:

$$\int_0^T \int_{\Omega^{z_0}} (z - z_0) |\mathcal{D}_x^m u_t|_2^2 dx dt =$$

$$\begin{aligned} & = \int_0^T \int_{\Omega^{z_0}} |\mathcal{D}_x^m u_t|_2^{\frac{1}{2m}} (z - z_0) |\mathcal{D}_x^m u_t|_2^{\frac{2m-1}{2m}} dx dt \leq \\ & \leq \left(\int_0^T \int_{\Omega^{z_0}} |\mathcal{D}_x^m u_t|_2^2 (z - z_0)^{2m} dx dt \right)^{\frac{1}{2m}} \times \\ & \quad \times \left(\int_0^T \int_{\Omega^{z_0}} |\mathcal{D}_x^m u_t|_2^2 dx dt \right)^{\frac{2m-1}{2m}}. \end{aligned}$$

Останню оцінку можна переписати у вигляді

$$E_1(z_0) \leq C [E_{2m}(z_0)]^{\frac{1}{2m}} [E_0(z_0)]^{\frac{2m-1}{2m}}. \quad (16)$$

Враховуючи (14), (15) та (16), можемо записати нерівності

$$E_{2m}(z_0) \leq C [E_{2m}(z_0)]^{\frac{m-1}{m} (b-a+1)} [E_0(z_0)]^{\frac{b-a+1}{m}};$$

$$E_{2m}(z_0) \leq C [E_0(z_0)]^{\frac{b-a+1}{m}};$$

$$\left[E_{2m}(z_0) \right]^{1 - \frac{(m-1)(b-a+1)}{m}} \leq C [E_0(z_0)]^{\frac{b-a+1}{m - (m-1)(b-a+1)}};$$

$$E_1(z_0) \leq C [E_0(z_0)]^{\frac{b-a+1}{m - (m-1)(b-a+1)} \frac{1}{2m}} [E_0(z_0)]^{\frac{2m-1}{2m}}.$$

Звідси одержимо формулу

$$E_1(z_0) \leq C [E_0(z_0)]^{\alpha_0}.$$

Оскільки виконується рівність

$$E_1'(z_0) = -E_0(z_0)$$

і нерівність

$$E_0(z_0) \geq C [E_1(z_0)]^{\frac{1}{\alpha_0}},$$

то отримаємо оцінку

$$-E_1'(z_0) \geq C [E_1(z_0)]^{\frac{1}{\alpha_0}}$$

або

$$-\frac{dE_1(z_0)}{[E_1(z_0)]^{\frac{1}{\alpha_0}}} \geq C dz_0. \quad (17)$$

Проінтегрувавши нерівність (17) від z_1 до z_2 , отримаємо оцінку

$$\frac{\alpha_0}{1 - \alpha_0} [E_1(z_2)]^{\frac{\alpha_0-1}{\alpha_0}} \geq \frac{\alpha_0}{1 - \alpha_0} [E_1(z_1)]^{\frac{\alpha_0-1}{\alpha_0}} + C(z_2 - z_1).$$

Оскільки $0 < \alpha_0 < 1$, то одержана оцінка еквівалентна нерівності (13). ■

Теорема 3. *Нехай u – узагальнений розв'язок задачі (1)–(3), $m = l$, $p = 2$, $S = 0$ і виконуються умови (А), (В), (С), (Н), (R), (U). Тоді правильна оцінка*

$$E_1(z_2) \leq E_1(z_1) e^{-C(z_2 - z_1)}, \quad 0 \leq z_1 < z_2. \quad (18)$$

□ *Доведення.* Подібними міркуваннями як під час доведення теореми 2, отримуємо (17), де $\alpha_0 = 1$. Проінтегрувавши обидві частини одержаної нерівності від z_1 до z_2 , матимемо твердження теореми. ■

У випадку обмеженої області Ω та рівняння

$$\begin{aligned} & u_{tt} + (-1)^m \sum_{|\alpha|=m} D_x^\alpha (|D_x^\alpha u_t|^{p-2} D_x^\alpha u_t) + \\ & + (-1)^l \sum_{|\alpha|=l} D_x^\alpha (|D_x^\alpha u_t|^{p-2} D_x^\alpha u_t) + \\ & + (-1)^l \sum_{|\alpha|=l} D_x^\alpha (|D_x^\alpha u|^{p-2} D_x^\alpha u) + \\ & + |u_t|^{r-2} u_t = 0, \end{aligned} \quad (19)$$

де $r > 1$, $p > 2$, встановимо поведінку на півосі $t > 0$ похідної за часом від узагальненого розв'язку задачі (19), (2)-(3).

Теорема 4. *Нехай u – узагальнений розв'язок задачі (19), (2)-(3) в області $Q = \Omega \times (0, +\infty)$ і, крім того, $u_0 \in W_0^{l,p}(\Omega)$, $u_1 \in L^2(\Omega)$. Тоді для всіх $t > 0$ виконується оцінка*

$$\int_{\Omega_t} u_t^2 dx \leq \left[\gamma_1 t + G_0^{\frac{2-q}{2}} \right]^{\frac{2}{2-q}}, \quad (20)$$

де $q = \begin{cases} p, & r \leq 2, \\ \min\{p, r\}, & r > 2, \end{cases}$ а γ_1, G_0 – додатні сталі.

□ *Доведення.* Оскільки u – розв'язок задачі (19), (2)-(3), а рівняння (19) є частковим випадком рівняння (1), то для всіх $0 \leq t_1 < t_2 < +\infty$ та $\mu \geq 0$ правильна рівність

$$\begin{aligned} & \frac{1}{2} \int_{\Omega_{t_2}} u_t^2 e^{-\mu t_2} dx - \frac{1}{2} \int_{\Omega_{t_1}} u_t^2 e^{-\mu t_1} dx + \\ & + \int_{t_1}^{t_2} \int_{\Omega} \left[\frac{\mu}{2} u_t^2 + \sum_{|\alpha|=m} |D_x^\alpha u_t|^p + \sum_{|\alpha|=l} |D_x^\alpha u_t|^p + \right. \\ & \left. + \sum_{|\alpha|=l} |D_x^\alpha u|^{p-2} D_x^\alpha u D_x^\alpha u_t + |u_t|^r \right] e^{-\mu t} dx dt = 0, \end{aligned}$$

яку, прийнявши $\mu = 0$, $t_1 = 0$, $t_2 = t$, перепишемо у вигляді

$$\begin{aligned} & \frac{1}{2} \int_{\Omega_t} u_t^2 dx + \int_0^t \int_{\Omega_\tau} \left[|D_x^m u_t|^p + |D_x^l u_t|^p + \right. \\ & \left. + |u_t|^r \right] dx d\tau + \frac{1}{p} \int_{\Omega_t} |D_x^l u|^p dx = \\ & = \frac{1}{2} \int_{\Omega_0} u_1^2 dx + \frac{1}{p} \int_{\Omega_0} |D_x^l u_0|^p dx. \end{aligned} \quad (21)$$

На підставі нерівності Фрідрікса

$$\int_0^t \int_{\Omega_\tau} \left(|D_x^m u_t|^p + |D_x^l u_t|^p \right) dx d\tau \geq C_\Omega \int_0^t \int_{\Omega_\tau} |u_t|^p dx d\tau,$$

нерівності $\frac{1}{p} \int_{\Omega_t} |D_x^l u|^p dx \geq 0$ та формули (21), матимемо оцінку

$$\int_{\Omega_t} u_t^2 dx + 2C_\Omega \int_0^t \int_{\Omega_\tau} |u_t|^p dx d\tau + 2 \int_0^t \int_{\Omega_\tau} |u_t|^r dx d\tau \leq G_0,$$

де

$$G_0 := \int_{\Omega_0} \left(u_1^2 + \frac{2}{p} |D_x^l u_0|^p \right) dx.$$

Оскільки

$$\int_{\Omega_t} |u_t|^2 dx \leq (\text{mes } \Omega)^{\frac{q-2}{q}} \left(\int_{\Omega_t} |u_t|^q dx \right)^{\frac{2}{q}},$$

то

$$\int_{\Omega_t} |u_t|^q dx \geq (\text{mes } \Omega)^{\frac{2-q}{2}} \left(\int_{\Omega_t} |u_t|^2 dx \right)^{\frac{q}{2}}.$$

Позначимо

$$y(t) = \int_{\Omega_t} u_t^2 dx, \quad \mu_0 = \begin{cases} 2C_\Omega, & r \leq 2, \\ 2C_\Omega, & p < r, \\ 2, & 2 < r \leq p, \end{cases}$$

$\gamma_0 = (\text{mes } \Omega)^{\frac{2-q}{2}}$. Тоді виконується нерівність

$$y(t) + \mu_0 \gamma_0 \int_0^t [y(\tau)]^{\frac{q}{2}} d\tau \leq G_0,$$

яку запишемо у вигляді

$$\left[z'(t) \right]^{\frac{2}{q}} + \mu_0 \gamma_0 z(t) \leq G_0, \quad (22)$$

де $z(t) = \int_0^t [y(\tau)]^{\frac{q}{2}} d\tau$.

Очевидно, що

$$z(0) = 0, \quad z'(t) = [y(t)]^{\frac{q}{2}} \geq 0 \quad \text{та} \quad y(t) = \left[z'(t) \right]^{\frac{2}{q}}.$$

Проаналізуємо нерівність (22). Якщо $y(t) > 0$ для всіх $t > 0$, то функція z строго монотонно зростає і $\mu_0 \gamma_0 z(t) < G_0$. Якщо ж існує таке $t_0 > 0$, що $\mu_0 \gamma_0 z(t_0) = G_0$, то $z'(t_0) = 0$ і $y(t_0) = 0$. У цьому випадку $y(t) \equiv 0$ при $t \in [t_0, +\infty)$.

Нехай для всіх $t > 0$ $\mu_0 \gamma_0 z(t) < G_0$, тоді

$$z'(t) \leq [G_0 - \mu_0 \gamma_0 z(t)]^{\frac{q}{2}},$$

$$\left[G_0 - \mu_0 \gamma_0 z(t) \right]^{\frac{2-q}{2}} - G_0^{\frac{2-q}{2}} \leq \frac{\mu_0 \gamma_0 (q-2)}{2} t.$$

З останньої нерівності одержуємо формулу

$$G_0 - \mu_0 \gamma_0 z(t) \leq \left[\gamma_1 t + G_0^{\frac{2-q}{2}} \right]^{\frac{2}{2-q}},$$

де $\gamma_1 = \frac{\mu_0 \gamma_0 (q-2)}{2}$. Звідси, на підставі (22), виконується шукана оцінка (20). ■

Висновки

У роботі розглянуто мішану задачу для нелінійного гіперболічного рівняння високого порядку. Встановлено умови на параметри рівняння, що забезпечують

компактність носія її узагальненого розв'язку за додатним напрямком однієї із просторових змінних, а також досліджено поведінку і одержано енергетичні оцінки для розв'язку такої задачі.

Література

- [1] Антонцев С.Н. О характере возмущений, описываемых решениями многомерных вырождающихся параболических уравнений // Динамика жидкости со свободными границами, 1979, вып. 40. – С.114–121.
- [2] Антонцев С.Н. О локализации решений нелинейных вырождающихся эллиптических и параболических уравнений // ДАН ССР, 1981, т.260. – С.1289–1293.
- [3] Bernis F. Qualitative properties for some nonlinear higher order degenerate parabolic equations, Houston J. of Mathematics, 14, No. 3, (1988), 319-351.
- [4] Bernis F. Finite seed of propagation and asymptotic rates for some nonlinear higher order parabolic equations with absorption, Proc. Royal. Soc. of Edinburgh, 104 A, (1986), 1-19.
- [5] Тедеев А.Ф. Оценки скорости стабилизации при $t \rightarrow \infty$ решения второй смешанной задачи для квазилинейного параболического уравнения второго порядка // Дифференц. уравнения, 1991, т.27, № 10. – С.1795–1806.
- [6] Тедеев А.Ф. Стабилизация решений первой смешанной задачи для квазилинейного параболического уравнения высокого порядка // Дифференц. уравнения, 1989, т.25, № 3. – С.481–498.
- [7] Тедеев А.Ф. Качественные свойства решений задачи Неймана для квазилинейного параболического уравнения высокого порядка // Укр. мат. журнал, 1993, т.45, № 11. – С.1571–1579.
- [8] Шишков А.Е. Об оценках скорости распространения возмущений в квазилинейных дивергентных вырождающихся параболических уравнениях высокого порядка // Укр. мат. журнал, 1992, т.44, № 10. – С.1451–1456.
- [9] Шишков А.Е. Распространение возмущений в сингулярной задаче Коши для квазилинейных вырождающихся параболических уравнений // Мат. сб., 1996, т.187, № 9. – С.139–160.
- [10] Шишков А.Е. Эволюция носителя решения с неограниченной энергией квазилинейного вырождающегося параболического уравнения произвольного порядка // Мат. сб., 1995, т.186, № 12. – С.151–172.
- [11] Kováčik O., Rákosník J. On spaces $L^{p(x)}$ and $W^{1,p(x)}$, Czechoslovak Math. J., 41 (116), (1991), 592–618.
- [12] Лионс Ж.-Л. Некоторые методы решения нелинейных краевых задач. – М., 2002.

THE COMPACTNESS SOLUTIONS' SUPPORT OF ONE NONLINEAR EVOLUTION EQUATION

O.T. Panat

*Ivan Franko National University of Lviv
1 Universytetska Str., 79001, Lviv, Ukraine*

The mixed problem for nonlinear hyperbolic equation of the higher order is examined. Given some conditions for initial problems' data is stated the supports' compactness of its generalized solution.

Keywords: nonlinear hyperbolic equation of the higher order, the compactness solutions' support

2000 MSC: 2000: 35L75, 35G25

УДК: 517.95